

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 560

van **WILFRIED VANDAELE**

datum: 25 februari 2022

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Palingbeheerplan - Stand van zaken

In Vlaanderen krijgt de paling op de IUCN Rode Lijst van de zoetwatervissen de vermelding "ernstig bedreigd" (IUCN: International Union for Conservation of Nature) .

Het palingbestand is sinds de jaren '60 van de vorige eeuw met meer dan 90% achteruitgegaan. Deze dramatische achteruitgang heeft vele oorzaken: klimaatverandering, achteruitgang van het leefgebied en migratiebarrières, vervuiling, overbevissing en impact van uitheemse soorten. De paling wordt ook aanzien als een 'paraplusoor': als we in Vlaanderen beheersmaatregelen nemen die de paling ten goede komen, zal dat ook leiden tot een herstel van andere vissoorten.

90% van het bestand is inmiddels dus verdwenen. De paling wordt, volgens het INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek), nog te vaak verhinderd om vrij te migreren en wordt ook vaak gedood door turbines en pompen. Daarnaast heeft hij onvoldoende geschikte opgroeihabitat in de vorm van natuurlijke oevers.

De Europese palingverordening is sinds 2007 van kracht. De laatste rapportage van Vlaanderen aan Europa over het palingbeheerplan dateert van 2018.

1. Is de minister van plan extra maatregelen te nemen om de paling te beschermen?
2. Welke inspanningen zijn er al gedaan en zijn er nog gepland om migratiehindernissen weg te nemen?
3. Welke inspanningen zijn er al gedaan en zijn er nog gepland om de opgroeihabitat voor de paling te verbeteren?
4. Er is sprake van een terugzetplicht vanaf 1 januari 2023.

Hoever staat de minister met de voorbereiding daarvan? Acht zij zo'n terugzetplicht nuttig, wetende dat de palingen doorgaans diep gehaakt worden en de haak moeilijk te verwijderen is zonder het dier te beschadigen.

ANTWOORD

op vraag nr. 560 van 25 februari 2022

van **WILFRIED VANDAELE**

1. De laatste rapportage van Vlaanderen aan Europa dateert van 2021. De verhoopte positieve effecten van de tot nu toe uitgevoerde herstelmaatregelen zijn niet duidelijk zichtbaar in de cijfers, integendeel. Hieruit volgt dat bijkomende maatregelen zullen moeten genomen worden wil Vlaanderen de doelstellingen van de Palingverordening halen (40% ontsnapping van zilverpaling, een minimum van 40% zeewaartse uittrek van de biomassa van zilverpaling dient gegarandeerd te worden). Naast het wegnemen van migratiehindernissen en het verbeteren van opgroeihabitat, voorziet het palingbeheerplan nog in volgende maatregelen:
 - Wetgeving visserij: Alle vormen van professionele visserij (vissen op paling met vaartuigen) en semi-recreatieve visserij (gebruik van kruisnetten en palingfuiken) zijn geschrapt uit de riviervisserijwetgeving. De enige toegelaten vorm van palingvisserij is momenteel het recreatief vissen met de hengel en de peur. Voor wat betreft deze vorm van visserij werd initieel een meeneembepalking ingevoerd van vijf stuks per hengelbeurt welke intussen tot drie stuks is teruggebracht. Voor de terugzetsplicht : zie antwoord op deelvraag 4
 - Werken aan kwaliteit oppervlaktewater: Ondanks het feit dat in Vlaanderen al aanzienlijke inspanningen zijn geleverd voor de verbetering van de waterkwaliteit, zijn we nog steeds ver verwijderd van de goede ecologische toestand die vooropgesteld wordt door de Europese Kaderrichtlijn water. Momenteel verkeert slechts 1 van de 195 Vlaamse oppervlaktewaterlichamen (0,5%) in een goede ecologische toestand. Wanneer enkel vis wordt beschouwd bereiken 8% van de Vlaamse oppervlaktewaterlichamen de goede toestand. Voor meer details verwijst ik naar de uitvoering van de stroomgebiedbeheerplannen.
 - Werken aan kwaliteit waterbodems: Wat betreft de waterbodems is slechts 2% van de Vlaamse waterbodems niet vervuild; 76 % is licht verontreinigd of verontreinigd en 22% is zwaar verontreinigd (betreft cijfers uit 2015 volgens een zesjarige rapporteringscyclus). Uit metingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek blijkt dat paling in Vlaanderen op veel plaatsen te hoge hoeveelheden aan diverse pollutanten bevat. Voor sommige stoffen zijn de meetwaarden op veel plaatsen hoger dan de normen die gelden voor menselijke consumptie. Dit brengt ernstige risico's met zich mee, zowel voor zowel de volksgezondheid als het voortplantingssucces van de paling.
 - Uitzetten van glasaal: Glasaaluitzetting wordt in Vlaanderen uitgevoerd als één van de herstelmaatregelen van het palingbeheerplan. Gelet op het feit dat er wetenschappelijke onzekerheid is over de effectiviteit van het uitzetten van glasaal en gelet op het feit dat op een aantal plaatsen in Vlaanderen een succesvol omgekeerd spui-beheer wordt toegepast om glasaal in onze binnenwateren op natuurlijke wijze te laten optrekken, wordt de uitzet van glasaal afgebouwd en voortaan tweejaarlijks (in plaats van jaarlijks) uitgevoerd. Natuurlijke intrek van glasaal is immers te verkiezen boven uitzet. Het uitzetten van glasaal als beheermaatregel kan in de toekomst nog bijgestuurd worden op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten.
 - Controle en handhaving in de binnenwateren: Natuurinspectie heeft, vooral in de beginjaren na de inwerkingtreding van het palingbeheerplan in 2010, diverse acties uitgevoerd betreffende het aan banden leggen van meer grootschalige stroperij op paling met fuien en kruisnetten.

- Communicatie en sensibilisatie: In de brochure Vislijn, het infoblad over de openbare visserij, worden regelmatig artikels opgenomen over de toestand van de paling, de sensibilisering van hengelaars, het wetenschappelijk onderzoek naar paling en de maatregelen van het palingbeheerplan.
2. a) Oplossen van migratieknelpunten voor stroomopwaartse migratie van paling. Bij de opmaak van het Palingbeheerplan werden 577 migratieknelpunten geïdentificeerd, waarvan 410 migratieknelpunten die effectief een hindernis vormen voor de paling en moeten worden opgelost. Intussen werd ruim de helft van die 410 knelpunten aangepakt en opgelost. In het bijzonder is op heel wat zout-zoetovergangen ter hoogte van de zeesluizen aan de Belgische kust, in het voorjaar een aangepast spuibeheer ingesteld om glasaal (juvenile paling) vanuit zee de binnenwateren te laten optrekken. Bij aanhoudende voorjaarsdroogte dient het aangepast spuibeheer evenwel sterk te worden ingeperkt wegens te sterke verzilting van de polderwaterlopen. Daarnaast zijn bij de waterbeheerders momenteel heel wat projecten voor de aanleg van visdoorgangen in uitvoering of gepland de komende jaren, waaronder enkele projecten die specifiek voor paling van de hoogste prioriteit zijn en/of waarbij specifiek gefocust wordt op maatregelen om de landinwaartse migratie van glasaal en jonge paling te verbeteren door de aanleg van glasaalgoten.
 - b) Maatregelen om de stroomafwaartse migratie van paling te verbeteren concentreren zich vooral op de vermindering van de mortaliteit bij pompgemalen en waterkrachtturbines. Voor wat betreft pompgemalen heeft de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid eind 2019 een prioritering van de sanering van pompgemalen goedgekeurd. Intussen zijn al enkele pompgemalen voorzien van visvriendelijke pompen. De sanering van de meest prioritaire pompgemalen verloopt traag omwille van de hoge kostprijs van visvriendelijke pompen, de vrees van de beheerders over de efficiëntie van visvriendelijke pompen in vergelijking met conventionele pompen en het feit dat de door de leverancier vooropgestelde cijfers over visvriendelijkheid na het uitvoeren van praktijktesten niet altijd worden bevestigd.
Het aandeel van waterkracht is in onze Vlaamse waterlopen eerder beperkt (in vergelijking met andere regio's of landen). Door de Vlaamse waterbeheerders wordt waar mogelijk ingezet op meer visveilige turbinesystemen en/of een combinatie van viswering en visgeleiding naar veilige by-pass systemen. In het Albertkanaal is momenteel op één locatie (sluiscomplex Hasselt) een visafwering gebouwd waarvan de evaluatie door middel van een veldonderzoek is gepland. Een studie over de visveiligheid van de nieuwe waterkrachtcentrale op de Leie in Harelbeke is momenteel in uitvoering. Het is daarnaast ook bekend dat elke vorm van verstuwung (stuwen, sluizen, pompgemalen,...) de stroomafwaartse migratie van paling negatief kan beïnvloeden (afbreken van de migratie, oponthoud, verhoogde predatiedruk,...). Het verwijderen van verstuwung is de beste garantie voor een ongestoorde uittrek van de schieren. Op enkele plaatsen in Vlaanderen werd reeds rond stuwverwijdering gewerkt.
3. Verbeteren van opgroeihabitat voor paling. Paling groeit op in uiteenlopende biotopen. Polderwaterlopen en kreken in West- en Oost-Vlaanderen zijn belangrijk omdat ze vaak dicht bij de kust of bij de grotere rivieren liggen waar glasaal in trekt (Ijzer en Schelde). In Oost-Vlaanderen worden visrechten van kreken gehuurd van polderbesturen, op voorwaarde dat er vrije verbinding is met een openbare waterloop van waaruit paling zich van en naar de kreek kan verplaatsen. De Vlaamse Waterweg plant, met medefinanciering door het Visserijfonds, een vispassage aan te leggen in Merelbeke waardoor de Boven-Schelde, Ringvaart en Leie terug in vrije verbinding staan met de Beneden-Schelde, één van de belangrijkste migratieassen van glasaal in Vlaanderen. Verder worden er vele kleinere en enkele grotere initiatieven genomen door waterbeheerders voor het verbeteren van opgroeihabitat voor paling. Dat gaat van

hermeandering van waterlopen tot het aanleggen van buitendijkse vispaaiplaatsen (waarin paling kan opgroeien) en het realiseren van vooroevers met waterplanten in op druk bevaren waterlopen. In kader van het Sigmaphan wordt steeds een oplossing voorzien om migratie vanuit de hoofdriever naar overstromingsgebied en terug mogelijk te maken. Door het inrichten van overstromingsgebieden in valleigebieden zal de komende jaren veel nieuw opgroeigebied voor paling gecreëerd worden, van waaruit volwassen zilverpaling via de verbonden waterlopen vlot terug naar zee kan trekken. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan één van de prioritaire doelstellingen van het palingbeheerplan.

4. Gelet op het feit dat de paling ernstig bedreigd is en gelet op de problematiek van de polluenten in paling, bekijk ik om een terugzetplicht voor paling in te voeren voor hengelaars. Het is de bedoeling om deze in te laten gaan vanaf 1 januari 2023.

Deze wetswijziging is momenteel in voorbereiding, en kadert binnen een breder verzamelbesluit van de Vlaamse Regering rond diverse aspecten van fauna- en florabeheer. Met deze wijziging aligneer ik het Vlaamse beleid op dat van Wallonië (waar sinds 2006 een terugzetverplichting voor paling geldt) en van Nederland (waar sinds 2009 een terugzetverplichting voor paling voor de recreatieve hengelaar geldt).

Het instellen van een terugzetplicht voor de sportvisserij in Vlaanderen zou bijdragen tot een stijging van ca. 10% van de actuele ontsnappingscijfers. Zo zou het ontsnappingspercentage van zilverpaling in de palingbeheereenheid van het Scheldebekken toenemen van 11,5% naar 12,6%.

Vlaanderen heeft bij mijn weten geen onderzoek uitgevoerd naar de effecten van beschadiging ten gevolge van het diep haken van palingen. Bij peuren wordt geen haak gebruikt en kan de paling dus per definitie ongeschonden teruggezet worden. Uit onderzoek in het buitenland blijkt dat bij het vissen met haak schade door het slikken van de haak tot significante mortaliteit kan leiden. De overlevingskansen van paling bij vangst met de haak hangen echter sterk af van het gebruikte type haak en de manier waarop de hengelaar in kwestie met de gevangen paling is omgegaan. Ook hier weer kunnen sensibilisatie van en communicatie naar de hengelaar (via het infoblad over de openbare visserij) de impact verlagen en de overlevingskansen van de paling drastisch verhogen.